

מקשים הראשונים:

(א) מדוע יש תשלומים לתפילת ערבית הרי זו תפילת רשות?
(ב) מדוע הטעם שלא חוזרים על "יעלה ויבוא" זה משום שאין מקדשין את החודש בכילה תיפוק ליה משום דהוי תפלת רשות?

תוס', רבינו יצחק הזקן, ורא"ש מסבירים: שתפילת ערבית אינה רשות ממש אלא מצוה שאם יש מצוה עוברת או טרחה מרובה פטור ממנה (ונקרא רשות ביחס לחובה)

בה"ג (בעל הלכות גדולות) כתב: שבהתחלה הייתה רשות גמורה. אך קבלו על עצמם תפילות ערבית כחובה גמורה.

במסכת יומא כתוב שתפילת נעילה פוטרת את ערבית לפי רב ונשאלת השאלה אם זו תפילת רשות מדוע צריך לפוטרה? מנתח רבינו יונה בדעת הבה"ג את הקושיה. ממה נפשך אם זו חובה גמורה כיצד תיפטר ואם זו רשות כגמורה מדוע צריך לפוטרה. לכן פוסק הרבינו יונה דלא כבה"ג.

אך לפי רבינו יצחק הזקן ודעימיה דתפילת ערבית הוי מצו, כיצד נעילה פוטרת תפילת ערבית שהיא מצוה? אלא י"ל שאדם עייף ויגע ורעב אחר יוה"כ והוי כעין טרחה מרובה ועוד שיש מצוה של סעודה לאחר יוה"כ ככתוב במדרש וממילא אין להטריחו.

בעניין תשלומין (בשוגג או באונס)

א) לפי רבני צרפת (רשב"ם, רבינו משה וכן תוס') אין תשלומים אלא לתפילה אחת, ותוס' הוסיף וכתב שלתפילת מוסף אין תשלומים כלל דעבר זמנו בטל קרבנו. והרא"ש כתב כיון שמזכיר קרבן בתפילתו אין ראוי שיהיה מזכיר לאחר זמנו.

(ב) רבינו יונה הביא יש מפרשים וכתב: שניתן להשלים כמה תפילות שרוצים כגון שהיה חולה או בבית האוסרים ופסק הרבינו יונה שאין לנהוג כן אבל ניתן לעשות תפילת נדבה ולחדש בה דבר בכדי להשלים את התפילות שחיסר.

בעניין תשלומין (במזיד)

בגמ' כתוב "מעוות לא יוכל לתקון". אבל הרא"ש הביא בשם גאון אחד שכתב שגם אם היזיד יכול להתפלל אבל אין שחר מצוה אלא רק שחר רחמי. ובתפארת שמואל הוסיף וכתב שלא גרע מתפילת נדבה ואין צריך לחדש בה דבר כי אין לך חידוש גדול מזה שמשלים תפלתו.